

Uniwersytet Kardynała Stefana
Wyszyńskiego w Warszawie

Prof. dr hab. Konrad Raczkowski
Instytut Ekonomii i Finansów UKSW
ul. Dewajtis 5
01-815 Warszawa
website: www.konradraczkowski.info
email: raczkowski.konrad@gmail.com
email: k.raczkowski@uksw.edu.pl

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Radosława Marłęgi

pt.

**„IDENTYFIKACJA I METAIDENTYFIKACJA SYSTEMU ZARZĄDZANIA
TOWAROWĄ GIEŁDĄ ENERGII ELEKTRYCZNEJ”**

napisanej pod kierunkiem naukowym

dr hab. inż. Jerzego Tchórzewskiego, prof. uczelni

oraz promotora pomocniczego

dr hab. inż. Arkadiusza Jurczuka

Wstęp

Niniejsza recenzja rozprawy doktorskiej mgr. Radosława Marłęgi została opracowana na podstawie pisma dr hab. inż. Katarzyny Halickiej, prof. PB – Dziekana Wydziału Inżynierii Zarządzania Politechniki Białostockiej (WIZ.4130.1.2023). Przedmiotem oceny są obszary uznane za kluczowe według Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dnia 20 lipca 2018r. (Dz.U. z 2018 r., poz. 1668, art.187) i dotyczą:

- znaczenia podjętego problemu naukowego, jego oryginalności, również w kontekście rozwiązania,
- ogólnej wiedzy teoretycznej Doktoranta z zakresu dyscypliny nauki o zarządzaniu i jakości,
- umiejętności oraz dojrzałości Doktoranta w zakresie samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Doktorant w recenzowanej rozprawie słusznie dowodzi, iż modelowanie procesów biznesowych na rynku energii elektrycznej, w tym na Rynku Dnia Następnego (RDN), jako rynku spot dla energii elektrycznej w Polsce jest kluczowym podsystemem ustalania cen bilateralnych, gdzie jego identyfikacja, modelowanie i zarządzanie wypełniają system zarządzania Towarowej

Giędy Energii S.A. Jednocześnie prawidłowo stwierdza, iż „wzrost zainteresowania modelowaniem systemu Rynku Energii Elektrycznej (REE) wiąże się z dynamicznie zmieniającymi się uwarunkowaniami międzynarodowymi, w tym zmianami strukturalnymi wywołanymi początkowo przez SARS COVID-19, a następnie przez kryzys energetyczny wywołany konfliktami międzynarodowymi o zasoby energii”. Potwierdzenie takiego stanowiska odnaleźć można zarówno w klasyfikacji samych modeli biznesowych (np.: Linz, C.; Müller-Stewens, G.; Zimmermann, A. *Radical Business Model Transformation: How Leading Organizations Have Successfully Adapted to Disruption*; Kogan-Page: London, UK, 2020; 368p), jak i problemach REE szeroko opisanych w literaturze przedmiotu (np.: Gitelman L, Kozhevnikov M. *New Business Models in the Energy Sector in the Context of Revolutionary Transformations. Sustainability.* 2023; 15(4):3604. <https://doi.org/10.3390/su15043604>, Global Impact of war in Ukraine: Energy crisis, UN, August 2022, czy: What Think Tanks are Thinking: Russia’s war on Ukraine fuels Energy crisis, European Parliament, Brussels, 14 September 2022).

Z tego względu podjęta w niniejszej dysertacji tematyka badawcza wypełnia lukę badawczą dotyczącą identyfikacji i metaidentyfikacji systemu Rynku Dnia Następnego w zarządzaniu Towarową Giełdą Energii Elektrycznej, z wykorzystaniem danych godzinowych w okresie półrocznym i rocznym. Dotyczy także problemu modelowania i metamodeli RDN, jego wyceny, waloryzacji oraz prognozowania cen RRE, oraz ich wpływu na zapotrzebowanie społeczne związane z czystą energią, przestrzenną organizacją produkcji, czy wdrażaniem spersonalizowanych usługach wiedzochłonnych. **Podjęta tematyka lokuje rozprawę doktorską w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości zarówno w subdyscyplinie zarządzanie strategiczne (modele biznesowe) oraz zarządzanie procesami i projektami, jak i na poziomie zarządzania operacyjnego, w zakresie wspomaganie decyzji kierowniczych. Ważnym i cennym uzupełnieniem interdyscyplinarnym pracy jest wykorzystanie dziedziny nauk inżynierijno-technicznych w dyscyplinie naukowej inżynieria środowiskowa, górnictwo i energetyka, w subdyscyplinie inżynieria systemów.**

Niewątpliwym nowatorstwem podjętej tematyki badawczej jest prognostyczne modelowanie systemu RDN, z uwagi na posiadany przez Doktoranta metamodel, co pozwala generować prognozy cen energii elektrycznej. Szczególnie należy podkreślić, iż w dotychczasowym dorobku literatury międzynarodowej, brak jest jakichkolwiek wyników badań dotyczących metamodelowania identyfikacyjnego systemów, zwłaszcza metamodeli RDN w takich szeregach czasowych, które zostały zaprezentowane w rozprawie.

1. Ogólna charakterystyka rozprawy

Recenzowana praca doktorska składa się z wykazu definicji, skrótów i oznaczeń, wprowadzenia, siedmiu rozdziałów, podsumowania, wniosków i kierunków dalszych badań, literatury (262 pozycje) oraz wykazu rysunków (62), wykazu tabel (35), a także trzech dodatków (A – model systemu Rynku Dnia Następnego; B – model symulacyjny Rynku Dnia Następnego, C – wyniki badań jakości modeli systemu Rynku Dnia Następnego), zredagowanych na łącznie 238 stronach.

Praca jest bardzo dobrze udokumentowana. Pracę wyróżnia staranna szata graficzna, w tym czytelne i dobrze opisane wykresy oraz rysunki. Rozprawa jest napisana z dbałością zarówno o poprawność językową, jak i estetyczną formę układu treści.

2. Ocena metodyki prowadzenia badań

Projekt przyjętej metodyki badawczej oraz zdeterminowany tym wyborem zestaw danych metod badawczych powinien być ściśle skorelowany z określonymi problemami badawczymi, celem, oraz przyjętymi hipotezami.

Doktorant zastosował relacyjne ujęcie problemu badawczego, który wskazuje na istnienie pewnych zmiennych, które mają być zbadane, jednak sam problem sformułował w modernistycznej konstrukcji celu, kosztem pytania badawczego: „podstawowym problemem badawczym (naukowym) rozwiązywanym w niniejszej rozprawie doktorskiej jest przeprowadzanie modelowania identyfikacyjnego (zwanego krócej: identyfikacją) i modelowania metaidentyfikacyjnego (zwanego krócej: metaidentyfikacją), na gruncie teorii i inżynierii systemów, w tym z wykorzystaniem zwłaszcza inżynierii systemów zarządzania w zakresie ujęcia systemu Rynku Dnia Następnego Towarowej Giełdy Energii S.A. jako systemu zarządzania” (s. 12-13). Jednocześnie dodatkowy problem badawczy również został przedstawiony w formie diagnostyczno-informacyjnej, kosztem pytania badawczego. Należy przy tym zaznaczyć, iż problem badawczy może być sformułowany w formie pytania badawczego lub celu – oba podejścia są prawidłowe, jednak w dalszej części rozprawy Doktorant sformułował cel ogólny oraz cele szczegółowe (s. 13-14). Istotnie sformułowane cele wyjaśniają problem, ale z racji wskazania 8 celów szczegółowych oraz 2 hipotez **nasuwa się pytanie: które problemy badawcze wskazane w rozprawie można przypisać do konkretnych celów badawczych oraz hipotez w układzie korelacyjnym?**

W recenzowanej rozprawie Doktorant wskazał na 4 katalogi danych, których używał, zatem można przyjąć, że badania dotyczyły lat 2013-2020 (s. 58-59), a niektóre niezharmonizowane katalogi danych (np.: s. 20, s. 22) należałoby przypisać do danego okresu objętego badaniami.

Szczególnie cenny z metodycznego punktu widzenia jest opisany szczegółowo proces badawczy zastosowany w procedurze badawczej, składający się z 8 etapów (s. 52-53) oraz przyjęte 24 zadania badawcze (tab. 3.1) – które w tej części zostały skorelowane z celami naukowymi, pytaniami badawczymi oraz formą badań. Doktorant w tej części pracy sformułował natomiast (i słusznie) 8 celów szczegółowych. **Rodzi się zatem pytanie: jaki związek korelacyjny posiadają 2 cele szczegółowe określne we wstępie rozprawy z 8 celami szczegółowymi wyrażonymi w tej części pracy?** (ss. 53-58).

„Modelowanie neuronalne Rynku Dnia Następnego przeprowadzono w oparciu o trzy modele sztucznych sieci neuronowych, tj.: Perceptronowej Sztucznej Sieci Neuronowej (tzw. Multi Layer Perceptron), Rekurencyjnej SSN oraz Radialnej SSN. W wyniku modelowania neuralnego otrzymano 1 191 modeli RDN, które zostały poddane ocenie według kryterium najmniejszego błędu MSE oraz według wskaźnika determinacji R²” (s. 45) – co jest podejściem właściwym i zasadnym.

Recenzowana część metodyczna rozprawy cechuje się wnikliwością dociekań oraz kompleksowym podejściem, a prezentowane wyniki badań posiadają walor użyteczności dla praktyki obrotu gospodarczego, nie tylko w kontekście Rynku Dnia Następnego, czy Towarowej Giełdy Energii – ale również zarządzania strategicznego w gospodarce.

3. Merytoryczna ocena pracy

W ocenie merytorycznej rozprawy przedstawione zostaną najważniejsze cząstkowe opinie o zawartości merytorycznej poszczególnych rozdziałów wraz z oceną całościową dysertacji. Struktura rozprawy nie budzi zastrzeżeń. W rozdziale pierwszym Autor zaprezentował Rynek Dnia Następnego TGE S.A., jako system zarządzania, przedstawiając systemowe ujęcie REE w Polsce, TGE S.A., jako podsystem na REE i wreszcie Rynek Dnia Następnego, jako system zarządzania. W kontekście rys. 1.2. (s. 22) Średniodobowe ceny energii elektrycznej w transakcjach SPOT mierzone indeksem IRDN24 [zł/MWh]..., a także biorąc pod uwagę obowiązujące od 31 lipca 2019 r. zmiany w Szczegółowych Zasadach Rozliczeń rynków prowadzonych przez Towarową Giełdę Energii S.A. zastępujące m.in. indeks IRDN24 – indeksem TGeBase, **zasadnym jest wskazanie przez Doktoranta, którym indeksem były liczone wartości przedstawione na wykresie 1.2 po dniu 31 lipca 2019 r.?**

Rozdział drugi przedstawia modelowanie identyfikacyjne w ujęciu systemowym. Doktorant prawidłowo opisał istotę procesu identyfikacji, modeli systemowych (w tym modelowania i metamodelowania systemów TGE S.A. rys. 2.5), modelowania identyfikacyjnego systemu RDN. Nie bez znaczenia jest krytyczny przegląd literatury przedmiotu z zakresu metod modelowania RDN, co pozwoliło Doktorantowi zidentyfikować główne źródła niespójności, jak i luki poznawcze.

Wartościowym uzupełnieniem rozdziału jest przedstawienie studium porównawczego wybranych metod/modeli RDN (ss. 47-49).

Rozdział trzeci odnosi się do metodyki badań identyfikacyjnych i metaidentyfikacyjnych systemu RDN. To w tym rozdziale Autor przedstawił szczegółowy i rzetelny opis procesu badań, definiując trzy podstawowe kategorie badawcze, jak efektywność, skuteczność i krzepkość RDN, również w ujęciu systemowym. Rodzi się w tym miejscu pytanie: **jak interpretować i definiować efektywność, skuteczność i krzepkość RDN w kontekście paradygmatu funkcjonalistycznego (inaczej: funkcjonalistyczno-systemowego) według G. Burrella i G. Morgana?**

Rozdział czwarty przedstawia identyfikację systemu RDN TGE S.A. na bazie przyjętych założeń i z uwzględnieniem czterech grup danych, w ramach 9 aksjomatów. Autor wygenerował 840 modeli, obejmujących 35 okresów, po 184 dni.

W rozdziale piątym zaprezentowano metaidentyfikację systemu RDN TGE S.A (24 modele o 24 zmiennych wejściowych).

Rozdział szósty przedstawia model symulacyjny RDN, badania komparatystyczne wraz z badaniami wrażliwości modelu oraz wyniki badania efektywności, skuteczności i krzepkości zarówno modelu, jak i systemu RDN (głównie przy użyciu MATLABA i Simulink).

Rozdział siódmy odnosi się do badań i interpretacji parametrów oraz badania jakości modeli, w zależności od wolumenu energii elektrycznej w latach 2013-2020. To tutaj Doktorant zaprezentował zestawienie efektywności w zależności od wolumenu ee dla godzin 6,12, 18, 24 (w roku 2019), czy skuteczność w funkcji zasobów dla stałej średnioważonej wolumenem ceny ee i stałej efektywności realizacyjnej modelu systemu RDN (podobnie, jak krzepkość w funkcji danego wolumenu).

Podsumowanie, wnioski i kierunki dalszych badań dowodzą realizacji postawionych ośmiu celów rozprawy, a postawione hipotezy zostały zweryfikowane pozytywnie. Ważnym z teoretycznego i pragmatycznego punktu widzenia jest właściwie sformułowany wniosek Doktoranta, iż „Otrzymywane modele systemu RDN mogą służyć jako wiarygodne źródło danych w budowie bazy wiedzy dla potrzeb metaidentyfikacji, a nie wyłącznie wprost jako modele do prognozowania, planowania, czy też programowania przyszłych stanów systemu RDN jako elementu zarządzania, co jest aktualnie ważnym wyzwaniem z punktu widzenia wszystkich uczestników TGE S.A.” (s. 173). Należy też zauważyć, iż Doktorant opracował nowe kryterium oceny jakości modeli systemów (nie mylić z nowym pojęciem w literaturze), które nazwano krzepkością, łączącą równowagowo efektywność i skuteczność (wzór 3.9, s. 71), jako kryteria oceny dopasowania uzyskiwanych modeli do systemu Rynku Dnia Następnego i tym samym odpowiednich metamodeli.

Wniosek końcowy

Recenzowana rozprawa doktorska mgr Radosława Marłęgi pt. „Identyfikacja i metaidentyfikacja systemu zarządzania Towarową Giełdą Energii Elektrycznej” stanowi dojrzałą zarówno w przyjętej treści, jak i zastosowanej metodyce pracę naukową. Jej charakter wyznacza studium teoretyczno-badawcze o oryginalnym charakterze.

Uważam, że praca doktorska mgr Radosława Marłęgi pt. „Identyfikacja i metaidentyfikacja systemu zarządzania Towarową Giełdą Energii Elektrycznej”, napisana pod kierunkiem naukowym Profesora Jerzego Tchórzewskiego oraz promotora pomocniczego dr hab. inż. Arkadiusza Jurczuka spełnia wymogi stawiane dysertacjom doktorskim przez Ustawę o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14 marca 2003r. (Dz. U. z 2017r., poz. 1789) w zw. z art. 179 ust. 2 ustawy dnia 3 lipca 2018 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2018, poz 1669) i z tego względu **wnioskuję o dopuszczenie Pana mgr Radosława Marłęgę do dalszych etapów przewodu doktorskiego, w tym do publicznej obrony przedłożonej dysertacji doktorskiej.**

Równocześnie z wnioskiem o dopuszczenie rozprawy doktorskiej mgr Radosława Marłęgi pt. „Identyfikacja i metaidentyfikacja systemu zarządzania Towarową Giełdą Energii Elektrycznej” do publicznej obrony **wnioskuję do Rady Naukowej Wydziału Inżynierii Zarządzania Politechniki Białostockiej o wyróżnienie tej rozprawy doktorskiej.**

Prof. dr hab. Konrad Raczkowski

